

ТАНИЛЦУУЛГА

*Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай
хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн тухай*

Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч авах харилцааг Засгийн газрын 1994 оны 49 дүгээр тогтоолоор баталсан “Ажиллах хүч гадаад оронд гаргах, гадаад орноос авах журам”, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн сайдын 1995 оны 201 дүгээр тушаалаар баталсан “Монгол Улсын иргэн гадаадад хөдөлмөр эрхлэхэд нь зуучлах үйлчилгээ явуулах эрхийн зөвшөөрөл олгох журам”-ын дагуу зохицуулж ирсэн.

Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуулийг анх 2001 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдөр Монгол Улсын Их Хурал баталснаар Монгол Улсын иргэн гадаадад, гадаадын иргэн Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх, тэдний эрхийг хамгаалах эрх зүйн суурь харилцааг зохицуулсан. Гэвч хуулийн зорилго, зохицуулалт, үйлчлэх хүрээ өнгөрсөн хугацаанд улс орны эдийн засаг, нийгэмд гарсан өөрчлөлт, шинээр бий болсон харилцааг зохицуулах шаардлагыг хангахгүй байна.

Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуулийн төслийг Монгол Улсаас гадаад улсад, гадаад улсаас Монгол Улс руу чиглэсэн ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний харилцаанд хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, шилжилт хөдөлгөөний удирдлага, зохион байгуулалтыг үндэсний хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээлэлд тулгуурлан, нэгдмэл байдлаар зохицуулах зорилготой бөгөөд 5 бүлэгтэй, 41 зүйлтэй байхаар боловсрууллаа. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт: Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний тухай хуулийн төслийн зорилго, хуулийн үйлчлэх хүрээ, хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт болон бусад хууль тогтоомж, олон улсын гэрээтэй хэрхэн уялдах, хэрэглэх эрэмбэ, баримтлах тусгай зарчмыг тусгасан.

Хоёрдугаар бүлэгт: Монгол Улсын иргэнийг гадаад улсад хөдөлмөр эрхлүүлэхэд зуучлах үйлчилгээг тусгай зөвшөөрөлтэй хуулийн этгээд эрхлэн явуулахаар тусгасан. Төрийн байгууллагын хүнд суртал, тодорхой бус байдлыг арилгах зорилгоор тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлага, зөвшөөрөл олгоход бүрдүүлэх баримт бичиг, зөвшөөрөл олгох, сунгах, хүчингүй болгох, түдгэлзүүлэх асуудлыг нарийвчлан заасан. Мөн гадаадад ажиллаж, амьдарч буй иргэдийг эргэн суурьших боломжийг бүрдүүлэх, тэдгээрийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэхтэй холбоотой төрийн байгууллагын хүлээх үүрэг, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгасны зэрэгцээ тухайн асуудлаар зуучлагчийн үүрэг, оролцоог зохицуулсан.

Гуравдугаар бүлэгт: Хөдөлмөрийн зах зээлээ хамгаалах, зөв зохицуулах зорилгоор гадаадаас ажиллах хүч авах ажил олгогчид шинэ шалгуур тавих бөгөөд гадаадын иргэнийг авч ажиллуулах ажлын байранд дотоодын ажил хайгчаас тодорхой хугацаанд санал ирээгүй, сул хэвээр байгаа тохиолдолд тухайн ажил олгогч зохих журмын дагуу гаднаас ажиллах хүч авч ажиллуулах урьдчилсан нөхцөлийг тусгасан. Гадаадаас авах ажиллах хүчний мэргэжлийн зэрэглэлээс хамаарч ялгаатай тогтолцоог сонгох, тоог тогтоох, гадаадын иргэнийг ажлын байранд сонгон шалгаруулах, байршуулах, эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах, хүлээн авахтай холбоотой асуудлыг шинэчлэв. Гадаадаас ажилтан авсан ажил олгогч дотоодын ажил хайгчийг ажлын байранд дагалдуулан сургах, ажлын байраар хангах үүргийг шинээр тусгасан.

Дөрөвдүгээр бүлэгт: Ажиллах хүчний гадаад шилжилт хөдөлгөөний харилцаанд оролцож байгаа байгууллагын чиг үүрэг, хариуцлага, үйл ажиллагааны уялдааг хангах, гадаад улсад хөдөлмөр эрхлэх Монгол Улсын иргэний мэдээллийн сан бүрдүүлэх, Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх гадаадын иргэний мэдээллийн санг бүрдүүлэхтэй холбоотой зохицуулалтыг бий болгов.

Тавдугаар бүлэгт: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд төрийн захиргааны болон хөндлөнгийн хяналт тавих, хууль хүчин төгөлдөр болох хугацааны талаарх зохицуулалтыг тусгалаа.

Хуулийн төсөлд дараах зарчмын шинжтэй шинэ зохицуулалтыг тусгасан:

1. Ажил олгогч эхний ээлжинд дотоодоос ажилтан авч ажиллуулах шаардлагыг шинээр тусгасан. Ажлын байрны захиалгаа мэдээллийн санд байршуулж, ажилтнаа идэвхтэй хайсан боловч ажлын байр сул хэвээр байгаа тохиолдолд ажил олгогч гадаадаас ажилтан авах хүсэлт гаргах эрх үүсэхээр хуульчиллаа.

2. Гадаадаас ажилтан сонгох, ажилтан авах зөв гарцыг бий болгох, албан бус зуучлалыг зогсоох зорилгоор гадаадын ажиллах хүч мэргэжилтний мэдээллийн санг бүрдүүлэх, ажил олгогч мэдээллийн сангаас ажилтнаа сонгох боломжийг шинээр тусгасан.

3. Одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжоор гадаадын ажиллах хүчний хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрлийг хэдэн ч удаа сунгаж болохоор нээлттэй зохицуулсныг бусад орны туршлагын дагуу хязгаарлаж, хөдөлмөр эрхлэх зөвшөөрлийг сунгах, хүчингүй болгох, зөвшөөрөл бүхий гадаадын иргэнийг өөр байгууллагад шилжүүлэхтэй холбоотой нарийвчилсан зохицуулалтыг шинээр бий болгов.

4. Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллага болон Олон Улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагаас гишүүн орнууддаа зориулан гаргасан үндсэн зөвлөмжийн дагуу хөдөлмөр, гадаад харилцаа, хууль зүй, эрүүл мэнд, боловсролын асуудал хариуцсан байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулах, мэдээлэл харилцан солилцох зохицуулалтыг тусгасан.

5. Гадаадаас ажилтан авахад орон нутгийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага оролцоогүй байсныг өөрчилж, тэдгээрийн бодит оролцоог хангах, зарим чиг үүргийг орон нутагт шилжүүлж, тухайн үйл ажиллагаанд нь хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хяналт тавьдаг байхаар томъёолсон.

6. Гадаадаас ажилтан авах квотын тогтолцооны үр нөлөөг сайжруулж, Засгийн газраас баталсан тоонд багтаан ажил олгогч дотоодын хөдөлмөрийн зах зээлийн нийлүүлэлт хангагдсаны дараа гадаадаас ажилтан авдаг болно. Өмнө нь гадаад ажилтан авах асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хуулийн этгээд нэг бүрчлэн шийдвэрлэдэг байсныг өөрчиллөө.

7. Ажлын байрны төлбөрийн доод хэмжээг хуулиар тогтоож, салбарын онцлогийг харгалзан Засгийн газар ялгамжтай тогтоох боломжийг бүрдүүлсэн. Ингэхдээ Ашигт малтмалын тухай хуулиар ногдуулж, ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс орон нутагт төлж буй гадаадын ажиллах хүч, мэргэжилтэн ажиллуулсны ажлын байрны төлбөрийн асуудлыг хөндөөгүй.

8. Монгол Улсын иргэнийг гадаад улсад хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлах үйлчилгээ эрхлэх харилцааг нарийвчлан зохицуулав. Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллагын “Хөдөлмөр эрхлэлтийн хувийн албадын тухай 181 дүгээр Конвенц”-ийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн зуучлалын үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тусгаж, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг хариуцлагажуулсан. Тусгай зөвшөөрлийг тухайн улсын эрх бүхий байгууллагатай гадаадад ажиллах хүч нийлүүлэх гэрээ байгуулсан, санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхтай хуулийн этгээдэд олгоно.

9. Зуучлуулагчийн эрх ашиг зөрчигдөхөөс сэргийлэх, учирсан хохирлыг бууруулах, барагдуулах асуудлыг шинээр тусгасан.

10. Зуучлалын хөлсний нийт хэмжээ нь зуучлуулагчийн зуучлагдах ажлын байрны нэг сарын хөдөлмөрийн хөлснөөс хэтрэхгүй байхаар тогтоож, зуучлалын зардлын дийлэнх хэсгийг ажил олгогч хариуцахаар зохицуулсан.

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Филиппин, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Япон зэрэг улсын хууль тогтоомжийг судалж, сайн туршлагыг дотоодын хууль тогтоомжтой уялдуулан тусгасан. Хуулийн төслийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээ болон холбогдох судалгаа, зөвлөмж, дүгнэлтийг харгалзан үзсэн болно. Хуулийн төслийн үр нөлөөг тандах судлах судалгааны явцад холбогдох байгууллага, яамд болон иргэдээс судалгаа авч, саналыг тусгалаа.

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН ЯАМ